

Utveckling av hälso- och sjukvård på
systemnivå
Irène Nilsson Carlsson
Irene.nilsson-carlsson@socialstyrelsen.se

fi.remissvar@regeringskanslie
t.se
fi.ofa.k.remiss@regeringska
nsliet.se

Socialstyrelsens yttrande över betänkandet Förändring genom försöksverksamhet i den kommunala sektorn (SOU 2023:94)

(Finansdepartementet Fi2023/03211)

Sammanfattning av yttrandet

Socialstyrelsen begränsar sitt yttrande till förslagen och bedömningarna i kapitel 8 Försöksverksamhet med ett statsbidrag för små kommuner respektive kapitel 9 Försöksverksamhet inom hälso- och sjukvårdsområdet.

- Socialstyrelsen avstyrker förslaget om försöksverksamhet med ett statsbidrag för små kommuner.
- Socialstyrelsen tillstyrker förslaget om försöksverksamhet med avtalssamverkan mellan regioner och kommuner om hälso- och sjukvård i hemmet.
- Lagen om försöksverksamhet med avtal om hälso- och sjukvård bör kompletteras med en förordning.
- Socialstyrelsen anser att utredningen om stärkt medicinsk kompetens i kommunal hälso- och sjukvård bör inväntas avseende vissa frågor.

8. Försöksverksamhet med ett statsbidrag för små kommuner

Socialstyrelsen avstyrker förslaget om försöksverksamhet med ett statsbidrag för små kommuner. Myndigheten ser betydande svårigheter med förslaget, både kopplat till själva syftet och den praktiska tillämpningen av lagen.

Syftet med försöket ska enligt utredningen vara att få mer kunskap om hur staten genom utformningen av sin ekonomiska styrning kan påverka små kommuners kapacitet och förutsättningar att klara sitt uppdrag, samt hur likvärdigheten för invånarna påverkas. Socialstyrelsen menar att det redan finns mycket kunskap utifrån de riktade statsbidrag som fördelats till kommunsektorn sedan kommunaliseringen i början på 1990-talet. Sådan information kan användas utan att det behövs inrättas en särskild försöksverksamhet för detta.

När det gäller den praktiska tillämpningen (genomförbarhet) ser Socialstyrelsen risker för att förslaget kommer att komplicera administration, kommunikation och uppföljning. Det kommer att krävas en hög grad av samordning mellan myndigheter, och en tydlighet i hur man kommunicerar både till de kommuner som ingår och de som inte ingår om vad försöksverksamheten innebär. Aktuella myndigheter behöver också kontrollera att kommuner av misstag inte får ta del av bidrag som ska vara undantagna. Därutöver är det oklart om kommuner som väljer att hoppa av försöksverksamheten ska kunna ansöka om de riktade statsbidragen.

Socialstyrelsen konstaterar att det ursprungliga förslaget från SKR var betydligt mer avgränsat och enligt myndighetens bedömning mer genomförbart då det endast omfattade äldreomsorg och därmed skulle kunna hanteras av en myndighet (Socialstyrelsen).

Sammantaget har Socialstyrelsen svårt att se nyttan med förslaget samtidigt som det finns stora risker och utmaningar med genomförandet.

9. Försöksverksamhet inom hälso- och sjukvårdsområdet

9.7 Försöksverksamhet med avtalssamverkan mellan regioner och kommuner om hälso- och sjukvård i hemmet

Socialstyrelsen tillstyrker att det genom en försökslag ska möjliggöras för kommuner och regioner att avtalssamverka om att kommunen i en persons hem ska utföra specialiserad vård för de patienter som finns i den kommunala hälso- och sjukvården, även om dessa uppgifter inte ligger inom båda parter kompetens. Socialstyrelsen vill särskilt lyfta vikten av att möjligheten till försöksverksamhet ska omfatta alla personer som omfattas av kommunens hälso- och sjukvårdsansvar, d.v.s. både de som har sitt hem i så kallat ordinärt boende och de som har sitt hem i särskilda boenden.

Vilka insatser som får utföras av kommunen eller vilka insatser som anses rymmas inom primärvården är inte reglerat i lag utan får regleras genom avtalssamverkan mellan kommuner och regioner. Det kan då uppstå en osäkerhet om gränserna för vad som är tillåtet för kommuner och regioner att samverka om. Frågan kompliceras av att den medicintekniska utvecklingen gör att insatser som tidigare bara kunde utföras på sjukhus numera kan utföras i patientens hem och att det är en utveckling som väntas fortsätta.

Av 1 § andra stycket förslag till lag om försöksverksamhet med avtal om hälso- och sjukvård framgår att ett avtal inte innebär att ansvaret för den hälso- och sjukvård som avtalet avser övergår till kommun. Av författningskommentaren framgår att det är huvudmannaskapet som avses ska ligga kvar hos regionen. För att undanröja eventuella oklarheter kring vilket ansvar som avses anser Socialstyrelsen att det tydligt i lagtexten bör framgå att det är huvudmannansvaret för den vård som omfattas av avtalet som inte övergår till kommunen. Socialstyrelsen anser vidare att förslaget om en försökslag bör kompletteras med en möjlighet för regeringen att utfärda en förordning för att närmare reglera förfarandet vid försöksverksamheten.

Uppföljning och utvärdering

Utredningen anger att Socialstyrelsen är den mest lämpade myndigheten att genomföra en utvärdering av försöken. Socialstyrelsen delar den bedömningen. Det anges dock inte i lagen hur myndigheten ska få information om vilka försök som inleds. Enligt Socialstyrelsen kan det lämpligen anges i en förordning. Det skulle också vara lämpligt att i en

förordning ange i huvuddrag vad ett avtal i försöksverksamheten ska innehålla, för att underlätta en mer enhetlig tillämpning vilket även ger bättre förutsättningar för en samlad uppföljning och analys. Utöver de kriterier för uppföljning och utvärdering som nämns i utredningen menar Socialstyrelsen att det också är angeläget med ett invånarperspektiv och att konsekvenser för patientsäkerheten ska omfattas.

Socialstyrelsen gör mot bakgrund av behovet av en mer omfattande uppföljning och utvärdering även en annan bedömning av resursåtgången för myndigheten.

Socialstyrelsen ser ett behov av att redan under försöksperioden följa utvecklingen av försöksverksamheten löpande och menar att det är olämpligt att avvakta till dess att försöksperioden löpt ut. Det skulle innebära att framgångsrika försök behöver avvecklas i avvaktan på utvärderingen. Istället bör det skrivas in en möjlighet för regeringen att tillåta en förlängning av avtalsperioden om parterna så önskar. Det kan exempelvis vara aktuellt i avvaktan på ny lagstiftning som möjliggör en permanentad möjlighet till avtalssamverkan.

9.9 Försöksverksamhet med kommuners huvudmannaskap för läkarvård inom viss primärvård

Socialstyrelsen instämmer i slutsatsen att frågan avseende försöksverksamhet på området om kommuners huvudmannaskap för läkarvård inom viss primärvård bör hanteras av den pågående utredningen om stärkt medicinsk kompetens i kommunal hälso- och sjukvård.

Socialstyrelsen delar dock bilden av att försök skulle kunna ge värdefull kunskap om hur tillgång till läkarvård för patienter med kommunal hälso- och sjukvård kan påverkas av ett byte av huvudmannaskap, samt vilka andra effekter som en sådan förändring medför. Samtidigt instämmer myndigheten med utredningen att för att ett försök ska vara meningsfullt måste det utvärderas så att erfarenheterna tas tillvara.

Beslut om detta yttrande har fattats av avdelningschefen Mattias Fredricson.

I den slutliga handläggningen har enhetschefen Maria Hilberth deltagit.
Folkhälsorådet Iréne Nilsson Carlsson har varit föredragande.
För Socialstyrelsen

Mattias Fredricson

Iréne Nilsson Carlsson